

психотипу можна надзвичайно швидко досягнути високих результатів та навчитись як правильно застосовувати вогнепальну зброю.

1. Джурканін Т. Д., Негодченка А. В., Сергєвнин В. А. Кадрове забезпечення поліції США: монографія/ під ред. А. В. Негодченка. - Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ; Д.: Ліра ЛТД, 2003. - 360 с. (дата звернення 20.02.2021).

2. Мацко Л., Прищак М., Годлевська В. Основи психології і педагогіки: навч. допомога. Вінниця, 2014. 164 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Matsko_Larysa/Osnovy_psykholohii_ta_pedahohiky.pdf (дата звернення 21.02.2021).

Денис Дурицький,
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Зеленський Є.С.
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ

Загальноновизнано, що рівень довіри до правоохоронних органів в Україні вже протягом багатьох років є критично низьким. Але останнім часом він досяг свого мінімуму за весь період незалежності.

Тому одним із нагальних завдань уряду було реформування органів внутрішніх справ. Саме поліція є найбільшим за чисельністю правоохоронним органом, і саме з поліцією пересічний громадянин може потенційно мати велику кількість контактів щодо захисту своїх прав та законних інтересів.

Ось чому вкрай важливо радикально реформувати цей вид правоохоронних органів, насамперед, з метою встановлення правових гарантій прав людини під час здійснення правоохоронними органами заходів спрямованих на охорону публічного порядку.

Стаття 46 Закону України "Про Національну поліцію" регламентує застосування вогнепальної зброї поліцейським. Загалом, її зміст досить детальний і широко відображає міжнародні стандарти в цій галузі, включаючи «Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку» ООН від 1990 року [1].

Таким чином, частина 7 статті цілком конкретно стверджує, що поліцейський має право застосувати вогнепальну зброю виключно з метою заподіяння людині такої шкоди, яка необхідна і достатня за таких обставин, щоб негайно запобігти або припинити збройний напад.

Однак у деяких її положеннях ця стаття надає поліції надмірні повноваження щодо використання вогнепальної зброї та не відповідає вже цитованому положенню частини 7 цієї статті.

Наприклад, частина 4 зазначеної статті визначає виняткові випадки, коли поліцейський може застосовувати вогнепальну зброю. Є декілька, які, на наш погляд, становлять загрозу для прав людини.

Це стосується пункту 5 статті, який дозволяє застосовувати вогнепальну зброю, "для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти". А також пункт 6 частини 6, яка дозволяє поліцейському користуватися зброєю без попередження, "якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу" [2, с. 140].

Слід підкреслити, що тяжкий і особливо тяжкий злочин, передбачений Кримінальним

кодексом України, не завжди поєднується з насильством. Тому сам факт вчинення тяжкого і особливо тяжкого злочину недостатній, щоб вважати це виправданням для застосування зброї. Але головне в тому, що зазначені дві підстави суперечать не лише принципу пропорційності (оскільки вони дають право поліцейському застосовувати вогнепальну зброю проти осіб, які не володіють зброєю та не вчиняють насильницьких дій), а й суперечать цілям застосування зброї, що визначені у частині 7 статті Закону України "Про Національну поліцію". Крім того, застосування зброї в цих випадках може завдати шкоди життю та здоров'ю випадкових людей.

Все вищезазначене також стосується частини 13 статті Закону України "Про Національну поліцію", де сказано, що "поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил". Очевидно, що вогнепальна зброя найменш підходить для сигналізації тривоги або виклику на допомогу, оскільки навіть постріли в повітря можуть завдати шкоди життю чи здоров'ю людини [3, С. 21].

Закон України «Про національну поліцію», безумовно, є важливим кроком до захисту прав людини від протиправних та довільних дій правоохоронних органів. Він містить низку прогресивних норм, які закріплюють гарантії прав і свобод людини та відповідають міжнародним стандартам.

Однак, у той же час, Закон має вказані вище недоліки, які становлять ризик для прав людини.

Загалом, характеризуючи виявлені ризики, насамперед варто зазначити, що вони є наслідком неточності та недостатньої деталізації деяких положень Закону, що стосуються здійснення повноважень поліції. Якщо вищезазначені положення Закону будуть застосовуватись на практиці, буквально та формально, без урахування суті принципів поліцейської діяльності, таких як верховенство закону (ст. 6) та дотримання прав і свобод людини (ст. 7), це може стати основою для численних зловживань поліцією та масових порушень прав людини.

Тому в цьому аспекті Закон в деяких місцях не відповідає вимогам правової визначеності, згідно з якими норми законодавчого акта, що встановлюють порядок здійснення влади, повинні бути зрозумілими і чіткими для пересічного громадянина, не містити неоднозначності та не надавати владі широкий розсуд щодо обмежень прав людини.

Наприклад, вимоги правової визначеності не відповідають положенням частини 3 статті 30 Закону України "Про Національну поліцію", коли після вказівки на те, що поліція має право застосовувати заходи, передбачені Кодексом про адміністративні правопорушення, Кримінально-процесуальним кодексом та Законом «Про Національну поліцію» з незрозумілих причин встановлено, що поліція може виконувати покладені на неї завдання, застосовувати інші заходи, визначені окремими законами. Це вносить зайву дисперсію до правового регулювання повноважень поліції, створюючи ґрунт для конфліктів та труднощів у їх тлумаченні, що в результаті негативно вплине на права та свободи людини.

Таким чином, неоднозначні чи розпливчасті положення Закону України "Про Національну поліцію" щодо гарантій прав і свобод людини повинні бути або внесені зміни в закон, або скориговані на практиці їх застосування.

Основні принципи практичного застосування Закону України "Про Національну поліцію" з точки зору здійснення поліцією своїх повноважень лише починають формуватися. Трохи пізніше будуть прийняті перші рішення вищих судів для тлумачення його правил у найбільш суперечливих ситуаціях.

Тим не менш, надзвичайно важливим є те, щоб підзаконні нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції відповідали вимогам Закону, не створюючи змісту його норм на користь вузькоспрямованих інтересів, тим самим заперечуючи всю сутність реформи.

Тому завданням громадських організацій, правозахисників, юристів, науковців та експертів є здійснення комплексного моніторингу практики виконання закону з огляду на повагу прав і свобод людини.

---

1. Про Національну поліцію Закон України від 02. 07. 2015 року станом на 30.06.2016 р. URL: zakon.rada.gov.ua/go/4651-17.

2. Закон України «Про Національну поліцію». Науково – практичний коментар / За аг. ред.. Петкова С. В. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 292с.

3. Права людини в діяльності української поліції – 2015. Науковопрактичне видання / Упоряд. Крапивін Є.О. / К.: Асоціація УМДПЛ, 2016 р. 408 с.